

जेव्हा स्मार्टफोन गहाळ होतो...

सतत हाताशा असणारा स्माटफोन दुदवान चाराला गला किंवा हरवला तर पावलोपावली अडून बसते. बँकिंग, इलेक्ट्रोनिक वॉलेट, ऑनलाईन खरेदी अशा सुविधा ठप्प झाल्याने हात बांधल्यासारखे होतात. पोलिस, बँक, टेलिफोन कंपनी इ. ठिकाणी सूचना देणे, नवा फोन घेटल्यावर सान्या सुविधा पुन्हा सुरु करणे ही उस्तवार ओघाने आलीच; शिवाय आर्थिक नुकसान व मनस्तापही संभवतो. हे निस्तरण्यासाठी काय करावे याचे दोन टप्पे आहेत. फोन हरवण्याआधीच काही पूर्वतयारी करावी लागते हा आजच्या लेखाचा विषय आहे, तर फोन हरवल्यानंतर नेमके काय करायचे ते पुढच्या लेखात पाहूया.

फोन केव्हा गहाळ होईल हे काही सांगता येत नाही. त्यामुळे काही विशिष्ट तयारी आपण अगोदरच केली पाहिजे. यातलं सर्वांत महत्त्वाचं म्हणजे फोनची सेटिंग आणि काही विशिष्ट अॅप्स. स्मार्टफोनवरचे विविध मेनू व अॅप्शन्स वापरून फोनच्या कार्यप्रणालीत छोटेछोटे बदल करता येतात, त्यालाच फोनची सेटिंग बदलणे म्हणतात. फॅक्टरी सेटिंग म्हटली जाणारी नवीन फोनवरील सुरुवातीची सेटिंग ही बच्याचदा सुरक्षेपेक्षा सोयीला प्राधान्य देणारी असतात. सुरक्षेच्या मजबूतीसाठी काही सेटिंग आपणच करायला हवी. विविध अॅप्सची अगणित सेटिंग आहेत, उदाहरण म्हणून एकच आपण इथे पाह या.

ह्वांट्सअॅपच्या या सेटिंगसाठी मेनू अशा क्रमाने वापरता येतील : (१) सेटिंग, (२) अकाउंट व (३) टु स्टेप ऑर्थेटिकेशन. त्यानंतर 'एनेबल' हा पर्याय घेतला की पिन सेट करण्याची सूचना येईल. तिथे आपल्या पसंतीची सहा-आकडी संख्या नोंदवली की त्यानंतर व्हांट्सअॅपचा वापर करताना अधूनमधून त्या पिनची विचारणा होईल. आपल्याला तो पिन माहिती असल्याने आपण तो नंबर टाइप करून पुढे जाऊ. पण, फोन चोरीला गेला, तर चोराला हा पिन माहिती नसल्याने आपले व्हांट्सअॅपवरचे संदेश चोराच्या हाती लागण्याची शक्यता कमी होईल. सेटिंग्ज, ऑप्स आणि इतर मार्गाने आपण पुढीलप्रमाणे पूर्वतयारी करून ठेवायला हवी. आपल्याला टेलिफोन सेवा देणारी जी कंपनी असेल (उदा. जिओ, एअरटेल) त्या कंपनीचे ऑप वापरून आपल्या फोनला पर्याय (अल्टरनेट फोन नंबर म्हणून घरातील एखाद्याचा फोन नंबर त्या कंपनीकडे नोंदवून ठेवावा. आपला फोन गहाळ होताच त्यातील सिमकार्ड बंद करण्याची सूचना यथाशीघ टेलिफोन कंपनीला देण्यासाठी तो पर्यायी फोन उपयोगी पडतो. अर्थातच ते ऑप पर्यायी फोनवरही असले पाहिजे. हे ऑप नसेल, तर समक्ष जाऊन वा ई-मेल वापरून हेच काम करण्यात जितकी दिरंगाई होईल, तितकी

सिमकार्डच्या गैरवापराचा जोखीम वाढत जाईल. फोनद्वारा आपण अनेक सुखसोयी घेतो, उदा. ऑनलाइन बँकिंग, घरपोच किराणा वा खाद्यपदार्थ, इलेक्ट्रोनिक वॉलेट, टॅक्सी बुकिंग, वगैरे. त्या प्रत्येकाच्या ग्राहक केंद्राचे फोन व ई-मेल; तसेच त्या त्या कंपनीने आपल्याला दिलेला ग्राहक क्रमांक हे सारे लिहून (आपल्या फोनवर नहे), तर पर्यायी फोनवर किंवा कागदावर) हाताशी ठेवले पाहिजे. प्रत्येक फोनला म्हणजेच हँडसेटला 'आयएमईआय' म्हटला जाणारा एक विशिष्ट नंबर असतो. एखादा फोन नंबर डायल करावा तसे *०६ (स्टार, हॅश, शून्य, सहा, हॅश) ही पाच बटणे दाबली की आपल्या फोनचा 'आयएमईआय' नंबर दिसतो. तोही कुठेरती लिहून हाताशी ठेवायला हवा. फोनच्या भरभक्कम विमती पाहता फोनचा विमा उत्तरवर्पणाचाही विचार अवश्य करावा. हरवलेल्या फोनऐवजी नवीन फोन घेणे, अपघाताने मोडतोड झाल्यास फोनची दुरुस्ती करणे इ. खर्चाची तरतुद अशा पॉलिसीद्वारे करता येईल. विमा कंपनीला वा पोलिसांना फोन हरवल्याची सूचना देण्यासाठी फोन खरेदीची पावती लागू शकते, तीही हाताशी असावी. आपला फोन जर हरवला, तर दुसरा एखादा फोन वापरून काही उपाय दूरस्थपणे योजता येतात. उदा. हरवलेला फोन सध्या कुठे आहे ती जागा हुड्कून काढणे, तो लॉक करून त्याचा गैरवापर रोखणे, त्याकरील माहितीचा दुरुपयोग टाळण्यासाठी ती डिलिट करणे वगैरे. मात्र, त्यासाठी आपला फोन हाताशी आहे तोवरच या सुविधा कार्यरत (ॲक्टिव्हेट) करून ठेवायला हव्या. फोन यदाकदाचित गहाळ झालाच, तर या पूर्वतयारीच्या जोरावर पुढीची कार्यवाही झंटपट करता येईल. त्याची माहिती आगामी लेखात घेऊ या.

कोणीही संपूर्देत, आम्ही राहणारच!

आदरणीय मशालप्रमुखांनी ‘एक तर तुम्ही राहाल किंवा मी राहीन, तुम्हाला बघून घेईन,’ असे ज्या आवेशाने म्हटले, ज्या त्वेषाने म्हटले त्यातून ‘बघून घेण्या’च्या भारतीय संस्कृतीचाच पुनरुच्चारा झाला. यात काहींनांना राजकारणाची पातळी वगैरे घसरल्याचा साक्षत्कार होईल, परंतु तसे अजिबातच नाही. आपण भारतीय एकमेकांना ‘बघून घेण्यात’ पटाईतच आहोत. कोणीच कोणाला बघून घेण्याची एकही संधी सोडत नाही, त्यालाच तर भारतात ‘एकात्मिक विकास’ असं म्हणतात. साधा ऑफिसातला शिपाईसुद्धा त्याच्या साहेबाला ‘बघून घेत’ असतो. साहेबानं जर म्हटलं की पाणी घेऊन ये, तर तो बराच्वेळ टाइमपास करून, साहेबाचा घसा जोवर कोरडा पडत नाही तोवर पाणी घेऊन जात नाही. ‘एवढा वेळ का केलास?’ असं साहेबांनी आवाज चढवून समजा विचारलंच तर, ऑफिसात किती काम आहे, मी एकटाच काय काय करू, असं गाह्हाणं लावतो. साहेब बिचारा ‘ठिक आहे’ म्हणून फुटवतो, कारण सगळी कारणं खरीच असतात. शिपाई गालातल्या गालात हसत मनातल्या मनात म्हणतो, ‘मला ओरडोतोस का लेका? बघूनच घेतो तुला.’ ‘बघून घेतो’चा हा अनुभव आपल्या समाजात अगदी शालेय पातळीपासून येतो. एकेकाळी शाळेत ढ विद्यार्थी हा शिक्षकांसाठी आव्हान असे, आता तो संधी असतो. लगेचच शिक्षक संबंधित पाल्याच्या पालकाला निरोप

पाठवतो, 'तुमचा पाल्य अमूक तमूक विषयात कच्चा आहे, त्याला माझी शिकवणी लावा.' शिक्षकानं बायकोला आधीच सांगितलेलं असतं, दहा मुलं कच्ची आहेत आणि दहा मुलं पक्की असूनही त्यांच्या पालकांना शिकवणी हवी आहे. वीस मुलांचे मिळून महिना दहा हजार रुपये येतील. बायकाने त्या दहा हजारांच्या खर्चाचा हिशेब करून ठेवलेला असतो. अशा वेळी शिक्षकानं हिशेबात धरलेल्या विसातली तीन-चार मुलं कमी झाली तर गृहित धरलेल्या उत्पन्नात खड्डा पडतो. शिक्षक म्हणतो, 'या चौधा मुलांना मी आता बघून घेतो'. मग तो वर्गात त्यांनाच जास्त प्रश्न विचारतो. 'बघोतोच कसे पास होतात ते? पाहतोच यांची प्रगती कशी होते ते?' असे म्हणत राहतो. तिनं त्याला किंवा त्यानं तिला नकार देण हे काही आपल्या समाजात नवीन नाही. बहुधा तीच त्याला नकार देते, कारण तोच तिला विचारत असतो. मध्यमवर्गीय मराठी मुलंही एकेकाळी नकार मिळाल्यावर फार तर चार दोन कविता करायची आणि गप्प बसायची. जरा पुढारलेली असतील, खिंशात पैसे असतील तर मित्रासमारे मन मोकळं करून दोघांत एक बीअर प्यायची, पण आता समाज प्रगत होतो आहे. 'बघून घेऊ'ची व्याख्या बदलत आहे. कधी तेजाब मिळत फेकायला, कधी शरीरातली

रा बाहेर काढली जाते, कधी हाती शश्व सापडतं. प्रगती प्रगती म्हणतात ती काय केवळ विज्ञान आणि तंत्रज्ञानात असते की काय? नवरा बायकोत तर काय ‘बघून घेऊ’ चा खेळ नेहमीच खेळला जात असतो. नवन्याचे नातेवाईक जेवायला आले असतील तर नेमकं भाजीत मीठ जास्त पडतं किंवा कुकर असूनही भात करपतो. सासू-सूनेच्या विसंवादात नवन्यानं त्याच्या आईची बाजू घेऊन तर पहावं? नेमकी शनिवारच्या रात्रीच बायकोला लवकर झोप वेऊ लागते की नाही ते पाहा! त्यानं घरी आल्या आल्या चल जाऊ या बाहेर दोघे जेवायला’, असं विचारल्यावर ती म्हणणार, ‘सकाळचं उरलेलं कोण खाणार? तुमच्या आईला तर शिळं खाल्लं की त्रास होतो.’ मग तो चूपचाप हातपाय धुवायला जातो. रात्री तो एका कुशीवर झोपून गेल्यावर मात्र त्याच्याकडे पाहात ती मनातल्या मनात म्हणणार, ‘घ्या ना आणखी आईची बाजू, बघूनच घेते मी!’ अगदी छोट्या छोट्या व्यवहारातही हे ‘बघून घेण’ उमटत असतं. आयुष्यभर नवन्याचा त्रास सहन कराव्या लागलेल्या आणि काही बोलून न शकणाऱ्या स्थिया म्हातरपणी आलेलं दहा टक्के बहिरेपण स्वतःच नव्वद टक्क्यांपर्यंत वाढवतात आणि जरा वेगळ्या पद्धतीनं नवन्याला ‘बघून घेतात’. भाजीवालीशी दहा-पाच वैशांसाठी घासाधीस करणाऱ्या बाईला ‘बघून

स्पृष्टी परीक्षांची दुकान

दिल्लीतरांका जागृत राज्यवर्ग कार्य मानातातां इकून काया दिल्ली
सेंटरच्या बेसमेंटमध्ये पावसाचं आणि फुटलेल्या गटाराचं
पाणी भरून झालेल्या दुर्घटनेत तीन तरुण मुलांचं
मृत्यू झाला. या विषयीच्या बातम्या, त्यावर वेगवगळ्यांचा
व्यासपीठांवर चालू असलेला गदारोळ, सरकारची
कारवाई, राज्यकर्त्यांची तात्पुरती मलमपड्यांची या सर्वांच्या
पलीकडे जाऊन माझ्या मनावर जे चित्र सतत उमटत
राहतं, ते त्या तीन तरुण मुलांची छायाचित्रे आणि त्या
संपूर्ण परिसरात निर्दर्शन करणारे तरुण-तरुणी. मी दिल्लीत
राहते. ही मुलं ज्या स्पर्धा परीक्षांची तयारी करत
होती, ती परीक्षा मी दिली आहे आणि याच राजेंद्रन
नगर भागात अगदी थोड्या काळासाठी का होईना,
पण मी २३ वर्षांपूर्वी राहिले आहे; म्हणूनही या घटनेच्या
निमित्ताने काही मुदायांवर आपण समाज म्हणून विचार
केला पाहिजे, असे मला वाटतं.

आळड राजद्र नगर, मुखर्जी नगर, कटवाराया सराय हून युपीएससीची नागरी सेवा परीक्षांची मोठी केंद्र आहेत. 'कैंद्र' या शब्दामुळे खाद्यादी इमारत, असं कोणाच्या डोल्यासमोर येत असेल तर तो गैरसमज आहे. ओळड राजेंद्र नगरमध्ये कोचिंग क्लासेस आहेत, त्यांच्या अभ्यासिका आहेत, स्पर्ध परीक्षांची पुस्तक - नोट्स पुरवणारी दुकान आहेत, कोचिंगला येणाऱ्या मुलाची राहण्याची व्यवस्था असणाऱ्या अनेक इमारती आहेत, या इमारतीमधून राहणाऱ्या मुलांना टिफिन पुरवणारी मंडळी आहेत, या घरांमधून सफाई इत्यादी काम करणारे हेल्पर्स आहेत, कोचिंग-निवास-खानापान असेही पैकेज मिळवून देणारे दलाल आहेत, वेगवेगळे क्युलिनरी पुरवणारे फूड जॉइंट्स आहेत. ही एक वेगळीच दुनिया आहे, जिथे स्पर्ध परीक्षांमध्ये यशस्वी होऊन आयथएस किंवा आयपीएस होण्याची स्वप्न पाहली जातात आणि ती स्वप्न इथे विकली पण जातात. भारतासारख्या प्रचंड लोकसंख्येच्या देशात, बेरोजगारी किंवा नोकरी-व्यवसायाच्या मर्यादित संधी, हा गंभीर प्रश्न आहे. रोजगाराच्या संधी लोकसंख्येच्या प्रमाणात वाढत नाहीत खासगी क्षेत्रातल्या नोक-च्यांमध्ये सरकारी नोक-च्यांसारखी सुरक्षितता नाही, समाज म्हणून आजही आपल्याला जिल्हाधिकारी-एसपी यांचं वाटणरं आकर्षण यांनी सगळ्या घटकांमुळे स्पर्ध परीक्षा देण्याकडे विद्यार्थ्यांचा कल वाढलेला आहे. आता स्पर्ध परीक्षा म्हटल्यावर चुरशीची लढाई आली, ती लढाई जिंकण्यासाठी लागणारी मेहनत आली. अर्थशास्त्रात एक तत्त्व आहे, मागणी तसा पुरवठा. स्पर्ध परीक्षांच्या तयारीसाठी कोचिंग क्लासेस सुरु झाले. या क्लासेसाठी देशाच्या कानाकोपन्यातून मुलं यायला लागली. मग त्यांनी मुलांच्या राहण्याच्या, खाण्यापिण्याच्या गरजांना भागवण्याची गरज निर्माण झाली. या सगळ्या सेवांनी एकाच ठिकाणी मिळाल्या तर विद्यार्थ्यांची मोठीच

पुरवण्यामागे मोठी आर्थिक गणित आहेत, हे कोणालाही सहजच कळेल. ज्या झापाट्यानं या सेवांची मागणी वाढली, त्या झापाट्यानं सेवा पुरवण – आणि त्याही सर्व नियम पाळून पुरवण – शक्यच नव्हत. मग बेसमेंटमध्ये लायब्ररी करा, बंगला पाडून बिल्डिंग बांधा, नियम धाव्यावर बसवून खाण्यापिण्याच्या गाड्या लावा, हे प्रकार सुरु झाले. सन २००१मध्ये मी जेव्हा ओल्ड राजेंद्र नगरमध्ये राहत होते, तेव्हा तिथे अनेक टुमदार बंगले होते. इथल्या बंगल्यांच्या मालकांनी तळमजल्यावरच्या खोल्या मुलांना भाड्याने दायच्या आणि वरच्या मजल्यावर आपण राहायचं, अशी सुरुवात केली होती; पण यथावकाश यातले बरेच बगले पाडले गेले आणि वेगानं इमारती उभ्या राहिल्या. या सगळ्या सेवा उपलब्ध झाल्यावर कोचिंग क्लासेस भरभरून चालणार होते. त्यामुळे सर्वांनी एकत्र येऊन या सेवा-सुविधा पुरवायचे प्रयत्न केले. हाच या भागाचा अनिर्बंध विकास. गेल्या आठवड्यात झालेली दुर्घटना हा आश्वर्यकारक अशासाठी नाही, कारण अशा आपत्ती ओढवून घेण्याची परिस्थिती इथे अनेक वर्षांपासून होती. सरकारी यंत्रणेत येऊन काम करण्याची, व्यवस्थेमध्ये बदल घडवून आणण्याची स्वपं उराशी बाळगणाच्या आणि त्यासाठी अतोनात मेहनत करणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या प्रयत्नांची सुरुवात अशा अनिर्बंध व्यवस्थेमध्ये व्हावी, यासारखी शोकांतिका नाही. म्युनिसिपल कमिशनर होण्याची स्वपं बघणारी एखादी श्रेया यादव परवानगीशिवाय मुरु असलेल्या बेसमेंटमध्ये पाणी भरून मृत्युमुखी पडते, ही समाज म्हणून आपल्याला खडबळून जागे करणारी घटना असायला हवी. या संबंधित अनेक प्रश्न आहेत. स्पर्धा परीक्षा आणि त्यातून मिळणाऱ्या नागरी सेवांमधल्या नोकच्या यांचं खूप ग्लोरिफिकेशन होत आहे का? समाजमाध्यमांचा या ग्लोरिफिकेशनमध्ये मोठा वाटा आहे का? रोजगाराच्या इतर आकर्षक संधी नाहीत म्हणून तरुण मुलं या पर्यायाचा विचार करत आहेत का? आर्थिक क्षमता नसतानासुद्धा महागडे कोचिंग क्लासेस मुलांना लावणारे पालक हा मुलगा/मुलगी सेवेत आल्यावर हे सगळे पैसे दामटुपटीने वसूल करेल, असा विचार करतात का? नियम पाळणं ही शिस्त, समाज म्हणून आपण विसरायला लागलो आहोत का? आपल्या डोळ्यांदेखत एखादी चुकीची-बेकायदा गोष्ट होत असेल तर आपण त्याकडे दुर्निक्ष करतो का? हे सगळे कठीण प्रश्न आहेत आणि त्यांची उत्तरं साधी-सराळ-सोपी नाहीत. एका बेसमेंटमध्ये पाणी

सर्व बेसमेंट सेवा बंद करणे, हा काही कायमस्वरूपी उपाय नाही. मुळात, नियमांच्या विरोधात बेसमेंट कसं उभं राहिल आणि वर्षानुवर्षे चालू कसं राहिल, हा मुख्य प्रश्न आहे. हे प्रश्न मुळापासून सोडवले गेलं नाहीत तर हाही प्रकार थोडे दिवस चघळून विसरला जईल. आज ओल्ड राजेंद्र नगरमध्ये आंदोलन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना त्यांचे आईवडील समजावतील, की 'हे सगळं सोड आणि अभ्यासाला लाग. तुला परीक्षा द्यायची आहे आणि मोठा अधिकारी व्हायचं आहे. कशाला वेळ फुकट घालवायचा? तू स्वतःची काळजी घे आणि अभ्यास कर.' कोंचिंग क्लासेसच्या व्यवसायावरच गदा आल्याने तीही मंडळी कामाला लागतील आणि हळूहळू आपला कारभार सुरू करतील. आधी ऑनलाईन क्लास घेतील, मग छोट्या बॅचेस घेतील. बेसमेंट तात्पुरती बंद राहतील, पावसाळा गेला की, पुनःश्व सुरू होतील. सध्याच्या गदरोळात वृत्तवाहिन्या ओल्ड राजेंद्र नगरमध्ये पोहोचतील, तिथलो परिस्थिती कशी आहे, याचे नाट्यमय व्हिडीओ, बातम्या दाखवतील. तिथली परिस्थिती कशी गंभीर आहे याबद्दल तावातावाने बोलतील. मुलंही त्यांना भावनेच्या भरात प्रतिसाद देतील. पण या सगळ्यामुळे मूळ प्रश्न सुटेल का? आणखी एखादी घटना घडली, की मीडिया तिथे धावेल. नंतर याच मुलांना आपलं रुटीन चालू ठेवायचं आहे. आईवडीलांनी कोंचिंगचे, दिल्लीत राहण्याचे प्रचंड पैसे खर्च केले असतील त्याचा विचार करून परीक्षेची तयारी करायची आहे. मूळ प्रश्न, हजारभर हुद्यांसाठी लाखोंनी उमेदवार परीक्षा देतात आणि त्या परीक्षेतलं यश त्यांच्यासाठी इतकं महत्वाचं असतं, की त्यासाठी अमाप खर्च करण्याची त्यांची तयारी असते. प्रश्न हा आहे, की डॉक्टर किंवा ईंजिनीअर झाल्यावरसुद्धा नागरी सेवेकडे वळावं असं तरुण तरुणीना वाटत आहे. समाजसेवा-व्यवस्थेमध्ये बदल घडवून आणणे, अशी उदात्त घेये ठेवून येणारे तरुण किंती आणि नोकरीची शाश्वती आहे-मान मरातब आहे- अयोग्य मार्गानं पैसे कमावण्याची संधी आहे, म्हणून येणारे तरुण किंती, हेही एकदा शोधलं पाहिज. आपल्याकडे 'डेमोग्राफिक डिव्हिडं' बदल नेहेमी बोललं जात. या तरुण लोकसंख्येचे देशाला फायदे हवे असतील तर त्यांना कौशलं शिकवली पाहिजेत, त्यांना विविध क्षेत्रात नोकरी-व्यवसायाच्या सधी उपलब्ध करून दिल्या पाहिजेत. ज्या प्रमाणात तरुण लोकसंख्या वाढली, त्या प्रमाणात इतर सोयी-सुविधा-संधी-यंत्रणा उंच्या राहिल्या नाहीत, तर ही तरुणाई हिंसेचे नगरमधल्या विद्यार्थ्यांच्या निर्दर्शनांबद्दलच्या बातम्या पाहत असताना माझ्या एका सहकारी अधिकार्याने नोंदवलेलं निरीक्षण फार महत्वाचं आहे. तो म्हणाला, 'या वर्षीची प्रीलिम जी मुलं पास झाली नाहीत ना, तीच मुलं ही निर्दर्शनं करत आहेत. कारण त्यांना अपयशाने निराशा आली आहे. जी मुलं प्रीलिम परीक्षा पास झाली, त्यांना दोन तीन महिन्यांत मुख्य परीक्षा द्यायची आहे. त्यांना पुढच्या यशाची आशा आहे आणि म्हणून ती अभ्यासाला लागली आहेत.' स्पर्ध परीक्षेची प्रक्रियाच चालते वर्षभर. सर्व टप्प्यावर यशस्वी होत गेलं, तर वर्ष, पण एखाद्या टप्प्यावर यश नाही आल तर पूर्ण परीक्षा पुन्हा द्यावी लागते, म्हणजे आणखी एक वर्ष. प्रत्यक्ष परीक्षा देण्याआधी साधारण वर्षभर आधी परीक्षेची तयारी सुरू होते. या काळात अभ्यासाव्यतिरिक्त फार कशाचा विचार करताच येत नाही तरुणांना. परीक्षा किंती वेळा देता येईल आणि कुठच्या कॅटेरीतल्या लोकांना वयाच्या कितव्या वर्षापर्यंत परीक्षा देता येईल, याचेही निकष काही वर्षांपूर्वी अतिशय शिथिल केले गेले. ग्रामीण भागातील मुलांवर अन्याय होऊन नये-मागास समाजातल्या मुलांवर अन्याय होऊन नये, अशा उदात्त हेतूने जरी हे निर्णय घेतले असले तरी याचा एक परिणाम म्हणजे या परीक्षेच्या चक्रात तरुण बरीच वर्ष अडकून पडतात. यात उमेदीचं वय निघून जात, नोकरीच्या इतर संधी निस्तूर जातात आणि सर्वांत महत्वाचं म्हणजे अपयशामुळे निराशा येते. अशी तरुणाई कुठचा 'डेमोग्राफिक डिव्हिडं' देणार देशाला?

कीरक्तिनाशकांमुखे कर्करोगांचा धोका

आहार हा आरोग्यमय जीवनाचा मूलभूत घटक असतो. आहार नुसता पौष्टिक नाही, तर शुद्धी असावा लागतो. तो ताजा असावा, त्यात जीव-जंतू नसावेत एवढ्यापुरतीच ही शुद्धता मर्यादित नसावी, तर शरीराला हानिकारक ठरू शकणारी रसायने आणि तत्सम अपायकारक पदार्थही त्यात नसणे अपेक्षित असते. याशिवाय आहारातील सर्व अन्नघटक योग्य प्रमाणात मिळणेदेखील आरोग्यासाठी अत्यावश्यक असते. त्यासाठी अन्नपदार्थांचे उत्पादन लोकसंख्येच्या प्रमाणात असावे लागते. संयुक्त राष्ट्र लोकसंख्या विभागाच्या मते सन २०५० पर्यंत जगाची लोकसंख्या ९.७ अब्ज होईल. आजच्या तुलनेत सुमारे ३० टक्क्यांहून अधिक असणारी जागतिक लोकसंख्या विशेषत: विकसनशील देशांमध्ये असेल. संयुक्त राष्ट्राच्या ‘अन्न आणि कृषी संघटने’च्या (एफएओ) मते, विकसनशील देशांमध्ये, लोकसंख्येच्या वाढीची सुसंगत राहण्यासाठी जगामधील अन्न उत्पादनात ८० टक्के वाढ होणे आवश्यक ठरते. त्यासाठी सध्याच्या शेतजमिनीच्या क्षेत्रात वाढ केल्यास, केवळ २० टक्के अतिरिक्त अन्न उत्पादन होऊ शकेल. अन्नधान्य निर्मितीमध्ये, म्हणजेच शेतीमध्ये कीटक, विषाणू, जीवाणु, बुरशी यांमुळे धान्याचा होणारा नाश हा एक ज्वलत प्रश्न असतो. त्यासाठी वेगवेगळी नियन्त्रकांनांके ज्ञात सर्वत पोक्यां पाण्यात त्वामली

जातात. कीटिकनाशके ही आधुनिक काठातील शेतीमधली अत्यावश्यक बाब बनली आहेत. मात्र, 'फ्रंटियर्स इन कॅन्सर कंट्रोल अँड सोसायटी' या नामांकित वैद्यकीय नियतकालिकाच्या २५ जुलैच्या अंकात प्रकाशित झालेल्या एका संशोधनामध्ये, मर्तव्य प्रोटोकॉल प्राप्तात त्राप्तब्या जाणित्या

कीटकनाशकांमुळे विविध प्रकारचे कर्करोग उद्भवतात, असे दर्शवले आहे. 'युनायटेड स्टेट्स निओलॉजिकल सर्व्हें अंड कॅन्सर'द्वारे, सध्या वापरल्या जाणाऱ्या कीटकनाशकांशी संपर्क आल्यामुळे उद्भव शकणाऱ्या कर्करोगाच्या शक्यतेचे मूल्याकन करण्यासाठी, खोपीकेतील कांतींनी गुरुगी देण्याजे विश्लेषण केले त्यामध्ये प्रत्येक क्षेत्रात वापरली जाणारी कीटकनाशके आणि त्यातून उद्भवणारी कर्करोगाची प्रकरणे, यांची सांगड घालती. या संशोधनात असेही म्हटले आहे, की सिगारेट ओढल्यामुळे ज्या प्रमाणात कर्करोग होतात, त्याच प्रमाणात कीटकनाशकांमुळे कर्करोग उद्भवतात.

सौ.नमिता मुदंडा पुन्हा आमदार ;तेवीस उमेदवाराचे डीपॉङ्झीट गुल

मतदार संघातील विकास कामांची भियाली पावती

आमदार सासरे नंदकिशोर मुंदडा यांचे केज मतदार संघासाठी भरीव योगदान

केज | प्रतिनिधि

अटी तीटीच्या सामान्यात अखेर आ नमिता मुंदडा
एवढया २६८७ मतांनी विजय मुंदडा यांना १९७०८१
मते मिळाली तर पृथ्वीराज साठे यांना १९४३९४
मते मिळाली जनतेच्या सुखदुःखात आणि
अडचणीला तपतरा दाखवणारे मुंदडा परिवार म्हणून
गेली ३५ वर्ष कायम केज मतदार संघातील जनतेची
सेवा केली असल्यामुळे मतदारसंघातील जनतेने
पुन्हा एकदा विश्वास टाकून नमिताराई मुंदडा यांना
आमदार पटी विराजमान केले जनतेच्या मनातील
आमदार म्हणून केज मतदार संघातील जनतेने
निवडले विकास कामांच्या आमदार म्हणून त्यांचा
वारंवार नामउल्लेख केला जात असे केज मतदार
संघातील रस्ते , नाली ,केज शहरातील सर्वग्रीष्मी

लोकनेते गोपीनाथ मुंडे नाट्यगृह , शासकीय इमारती , उपजिल्हा रुणालयातील सोयी सुविधा असी कितीतरी विकास कामे केल्यांने आ . नमिता मुंदडा यांना केज शहरातील मतदार जनता कधीच विसरू शकणार नव्हती या विकास कन्येने केज मतदार संघात तसेच केज शहरात , नेकनुर शहरात , अंबाजोगाई शहरात अनेक विकास कामे केले आहेत त्याची पावती मतदारांनी दिली आहे आणि येणाऱ्या काळात सुद्धा भरपुर विकास केज मतदार संघाचा होईल असा विश्वास मतदारांना होता त्यामुळे मतदारांनी मतदान रूपी आशिर्वाद सौ मुंदडा यांना भरभरून दिला केज नगर पंचायतला कोट्यावधीचा निधी आणून शहरातील रस्ते आणि नाल्याची कामे शहरात अतिशय चांगल्या प्रकारची केली आहेत व या

रस्त्यावर चालताना रस्ते चांगले झाले असल्याचा अनुभव गावातील नागरिकांना तसेच वृद्धांना येत असून अतिशय उत्कृष्ट दर्जाचे रस्ते केज शहरात फक्त आ. सौ. नमिता मुंडा यांच्या माध्यमातूनच

A group of men are posing for a photo. Some have pink paint or powder on their faces. One man in the center has his right hand raised in a peace sign. They are standing in front of a white wall with a sign that reads "DISHA N GARV".

कायम राहील आपले स्वतंत्र अस्तित्व या केज मतदार संघात निर्माण करून नमिताताई यांनी मायबाप जनतेच्या मनात आपला ठसा उमटवला व तो कायम ठेवला आहे. त्यामुळे सौ.नमिता मुंदडा या विकास कन्येला पुन्हा केज मतदार संघातील सर्वसामान्य जनतेने त्याना भरघोस मतांनी निवडून दिले आहे जनता ही फार आभ्यासू आहे मत विकासाला दयाचे की, पाच वर्षांत फक्त निवडणुकी पुते मतदारा सामोर जायचे हे जनतेला सांगायची गरज नाही कारण विकास काय असतो हे आ नमिता मुंदडा यांनी केज मतदार संघाला दाखुन दिले होते त्यामुळे मतदारांनी त्यांना केज मतदार सधाचा कायापालट करण्यासाठी व उर्वरित राहिलेला विकास पूर्ण करण्यासाठी पुन्हा एकदा आमदार पटी विराजमान केले आहे.

ग्रामीण भागातील डफली करील दवंडी हृष्पार

विहामांडवा । प्रतिनिधि

मागील अनेक वर्षांपासून शासकीय असो की निमशासकीय कुठलाही कार्यक्रम असल्यास डफडी वाजवत 'ऐका हो ऐका' अशा पहाडी आवाजात दवंडी देऊन ग्रामस्थांना सुचना देण्याची परंपरा होती. मात्र आता काळानुसार दवंडीची प्रथा हव्हपार झाली आहे. दवंडीची जागा आता मोबाईल वरील ब्हाट्स ॲप गृप व गृप मॅसेज, फार तर ध्वनीक्षेपका वरून निमत्रण दिले जात आहे. त्यामुळे ग्रामीण भागात 'ऐका हो ऐका' असा दवंडीचा आवाज ऐकावयास मिळत नाही. काळाच्या ओघात दवंडीचा पहाडी आवाज आता लुस झाला आहे.

पैठण तालुक्यातील बहुतांश ग्रामपंचायती द्वारे पुर्वीच्या काळात शासनाची असो की ग्रामसभेची माहिती दवंडी देऊन दिली जात असायची. ग्रामपंचायती मधील कुठलाही व गावातील शासकीय कार्यक्रमाची सुचना दवंडी देऊनच कळविली जायची. त्यामुळे लोकांना घरपोच माहिती मिळायची. दवंडीचा

आवाज आला की काहीतरी कार्यक्रम आहे. हे निश्चित व्हायचे किंवा ती पुन्हा पुन्हा ऐकायची एक उत्सुकता लागलंली असायची. तसेच योजनेची माहिती, फॉर्म भरण्याची सुचना, ग्रामसभा असल्याचे समजत असें. परंतु आता आधुनिक काळात हा प्रकार ग्रामीण भागात जवळपास बंद झाला आहे. आता कुठलाही कार्यक्रम, शासकीय योजनांची माहिती, ग्रामसभेची सुचनाही सोशल मीडियाद्वारे ग्रुपवर टाकल्या जात आहे. त्यामुळे ग्रामीण भागात ह्याएका हो ऐकाढ हा दवंडीचा खुणवणारा आवाज लुप्त झाला आहे. पुर्वी गावातील ग्रामसभेची सूचना दवंडीतुन करायची. त्यामुळेदवंडी देणाऱ्या. भोवती मोठी गर्दी असायची अणि वादळी चर्चा व्हायची. तसेच काही ग्रामसभेला हजर नसल्यास संबंधित व्यक्ती उपस्थित ग्रामसभेत काय झाले, याची माहिती घ्यायचे. परंतु आता सोशल मीडियावर किंवा फलकावर ग्रामसभेच्या सुचना देऊ लागल्याने अनेकांना ग्रामसभेची माहिती पोहोचताना दिसत

नाही. ग्रामसभेला महत्त्व प्राप्त झाले तरी
लोकांच्या अनुपस्थिती मुळे चर्चेविना
ग्रामीण भागात ग्रामसभा होत आहेत.
तर काही ग्रामपंचायतीमध्ये केवळ
कागदोपत्रीच ग्रामसभेची औपचारिकता
पुर्ण केली जाते. ग्रामीण भागातील
दवंडीचा प्रकार हृद्यपार झालेला दिसतो.
दवंडीतुन प्रसारीत होणारी माहिती वेगाने
लोकांना समजायची. परंतु सोशल मीडिया
मधून मोजक्या लोकापर्यंतच पोहोचताना
दिसत आहे. पुर्वी विशेष म्हणजे या
दवंडीची चर्चा गावभर व्हायची. त्यामुळे
कोणी दवंडी ऐकली नाही तर संदेश मात्र
मिळायचाच. आता प्रत्येकाकडे मोबाईल
असला तरी त्यातील संदेश वाचण्याची
वेळ नसल्याचे चित्र दिसत आहे. ग्रामीण
भागात 'ऐका हो ऐका' असे म्हणत
शासकीय माहिती, जनजागृती
मोहिमेबाबत दवंडी दिली जायची. त्यामुळे
ही दवंडी लक्षपूर्वक ऐकायचे. काही प्रश्न
असल्यास उपस्थित करायचे. परंतु आता
दवंडीचा आवाज आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या
युगात कायमचा बंद झाला आहे.

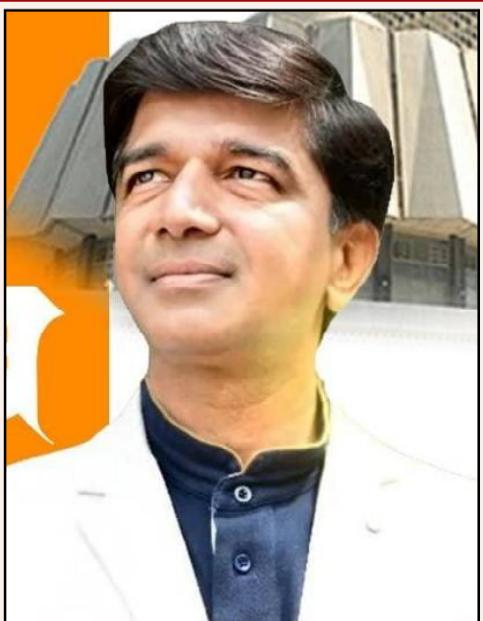
आ.राजेश पवारांच्या छप्परफाड विजयाने मतदार संघात जळूषेष

विधानसभा निवडणुकीत मोठी चुरस मिर्माण झाली होती आणि काटे की टक्कर होणार असे वाट असतानाच मतदार संघात मिर्माण झालेली चुरस ही फोल ठरूच्याचे दिसून येत आहे. आ. राजेश पवार यांनी मागच्या पाच वर्षात मतदार संघातील रस्ते सुधारणा करण्याच्या कामावर भर दिली होती. मतदार संघातील प्रमुख रस्ते करण्यावर त्यांनी भर दिला. त्याचबोरोबर त्यांनी गावोगावी मोठ्या प्रमाणात आरोग्य शिवरी घेतली, रुणांना चश्मे घरपोच दिले. मागच्या दान वर्षापासून त्यांनी तिर्थयात्रा सुरु केली होती. त्यात त्यांची काशी यात्रा लक्खवेधी ठरली मतदार संघातील हजारो नागरिकांनी काशी यात्रेत विश्वनाथाचे दर्शन घेतले आणि काशीला गेलेले मतदार

विकासाच्या मुद्दावर मी ही लढाई जिकलो-आ.प्रशांत बाब

गंगापुर खुलताबाद विधानभा प्रशांत बंब यांची चौथ्यांदा पकड

स्वतःला सिद्ध केलं. हे कसं घेटलेला हा आढावा. प्रशांत बंब राजकीय पाश्वभूमी नाही. त्यांनी राजकारणात प्रवेश केला राजकारणात आल्यावर त्यांना आणि त्यांचं नेतृत्वही तयार लासूर स्टेशन ग्रामपंचायत सरपंच, जिल्हा परिषद सदस्य जिल्हा परिषदेच्या अर्थ व सभापतीपद आदी पदे त्यांनी भूषविली आहेत. स्थानिक प्रशासनाचा अनुभव असल्यानेच राज्य स्तरावर काम करताना त्याचा त्यांना फायदा होतो. २००९, ३०१४ आणि २०१९ व २०२४ मध्ये ते सलग चार वेळा विधानसभेवर निवडून आले आहेत. मतदारसंघातील नागरिकांशी सातत्याने असलेला संपर्क, कार्यकर्त्यांची मजबूत फळी उभारण्यात आलेलं यश, सर्वांच्या सुखादुखात धावून जाणे आणि मनमिळावूपणा यामुळे ते आपला मतदारसंघ राखू शकले आहेत. हेच त्यांच्या यशाचं गमक आहे. विशेष म्हणजे गंगापूर विधानसभा मतदारसंघात हॅट्रीक साधण्याचा विक्रमही त्यांनी केला. आणि आता चौथ्यांचा निवडून आलेले आहेत. प्रशांत बंब हे मतदारसंघातील आक्रमक आणि ख्याती आहे. पाश्वभूमी नसताना विधानसभेची तसेच राजकारणात घडल ? याचाच यांना कोणतीही एम्बीए झाल्यानंतर. विशेष म्हणजे यश मिळत गेले

झालं. २००२ मध्ये सदस्य, उपसरपंच, , २००५
मध्ये बांधकाम समितीचे प्रशांत बंब सलग दुसऱ्यांदा
निवडून आल्यानंतर २०१४ मध्ये राज्यातील
फडणवीस सरकारमध्ये त्यांचा समावेश होईल असं
बाटत होतं. मात्र, बराच कालावधीनंतर राज्यात
भाजपची सत्ता आली होती. त्यामुळे मंत्रिमंडळात
नव्या जुन्या नेत्यांची मोट बांधणं आवगयक होतं.
त्यातच शिवसेना मित्रपक्ष असल्याने सेनेकडे काही
मंत्रिपदं गेली. त्यामुळे मंत्रिपदाच्या वाटपाची तारेवरची
कसरत देवेंद्र फडणवीस यांना करावी लागली.
त्यामुळे बंब यांना संधी मिळू शकली नाही. विशेष
म्हणजे फडणवीसांची जवळीक असूनही त्यांना
मंत्रिमंडळात संधी मिळू शकली नाही. मात्र,
तिसऱ्यांदा निवडून आल्यानंतर बंब आता मंत्री
होणारच असं वाटत
होतं. परंतु, राज्यात महाविकास आघाडीचं सरकार
आलं. भाजपला विरोधात जाऊन बसावं लागल्याने
यावेळीही बंब यांचं मंत्रिपदाचं स्वप्रभं भंगलं. आता
गंगापूर तालुक्याला मंत्रीपद येणार याची दाट शक्यता
निर्माण झाली आहे. २०१९ मधील गंगापूर विधानसभा
निवडणूक तशी बंब यांच्यासाठी सोपी नव्हती. कारण
कांग्रेस आणि राष्ट्रवादीच्या दिग्गज नेत्यांचं

त्यांच्यासमोर आव्हान होतं. मात्र, त्यांनी या निवडणुकीत बाजी मारून गंगापूर आणि खुलताबाद तालुक्यात आपलेच बर्चस्व असल्याचं त्यांनी दाखवून दिल आहे. मतांचं धूवीकरण करून बंब यांना शह देण्याचा प्रयत्नही यावळी झाला. पण बंब त्याला बधले नाही. त्यांनी विरोधकांचे सर्व प्रयत्न फोल ठरवले. शिवसेनेतून कांग्रेसमध्ये येऊन निवडणूक लढवणाऱ्या संतोष माने यांचा त्यांनी मोठा पराभव केला. आणि २०२४ मध्ये पदवीधर मतदारसंघाचे आमदार सतीश चव्हाण यांचा पराभव केला. बंब हे आक्रमक तसेच अभ्यासू आमदारही आहेत. मराठवाड्याच्या हक्काच्या समन्यायी पाण्याचा प्रश्न, असो की मतदारसंघातील विकासाचा प्रश्न त्यांनी सातत्याने विधानसभा आणि विधानसभेबाहेर त्यावर आवाज उठवला आहे. जायकवाडीच्या पाण्यासाठी न्यायालयीन लढाई असो की गंगापूर साखर कारखाना खाजगी उद्योजकांच्या घशातून काढण्यासाठी केलेले प्रयत्न असो या कामामुळे ते नेहमीच चर्चेत राहिले आहेत. कोणत्याही विषयावर बोलण्यापूर्वी त्या विषयाची पुरेपूर तयारी करूनच ते विधानसभेत येतात. प्रत्येक मुद्दा पटवून देताना ते अनेकदा आक्रमक होतानाही दिसतात.

हे पत्रक मालक, मुद्रक, प्रकाशक, संपादक अजय महादेव भांगे यांनी निर्मिती प्रिंटिंग प्रेस, टाकळी रोड , धोंडीपुरा , जोशी नर्सिंग होमच्या समोर बीड ता.जि. बीड ४३११२२ येथे छापून दैनिक वादळवार्ता कार्यालय, महात्मा फले नगर केज, पाण्याच्या टाकीजवळ केज ता. केज जि. बीड ४३११२३ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले.मो.न.९४२२६६००७७

This newspaper is printed by owner, printer,publisher,editor Ajay Mahadev Bhange at nirmiti printing press, takli road, dhondipura in front Joshi nursing Home,Beed,tq.Beed,Dist.Beed 431122, Maharashtra and published at Dainik Vadalvarta office Mahatma Phule Nagar, near water tank kaij tq.kaij dist.Beed 431123(Maharashtra) mo.no.9422660077